

RIIGIKOHUS

ÕIGUSTEABE- JA KOOLITUSOSAKOND

**Riigikohtu praktika tsiviilasjades
mai–august 2019**

Aktuaalse praktika ülevaade

Kätlin Piho
analüütik

Tartu
2019

SISUKORD

1. STATISTILINE ÜLEVAADE	3
2. AKTUAALNE PRAKTIKA.....	4
2.1. MATERIAALÕIGUS	4
2.1.1. Töölepingu ülesütlemine (2-17-9268/36).....	4
2.1.2. Allutatud laen (2-17-17217/37).....	5
2.1.3. Kaaspärija ostueesõiguse teostamine (2-17-4276/69).....	6
2.1.4. Leppetrahvi kättetoimetamine (2-17-117146/31)	7
2.1.5. Ettevõtte üleminek (2-18-2908/47)	8
2.1.6. Vandeadvokaadi hoolsuskohustus (2-13-6457/143)	8
2.2. MENETLUSÕIGUS.....	10
2.2.1. Isiku paigutamine kinnisesse asutusse (2-19-548/33).....	10
2.2.2. Riiklikule pensionile sissenõude pööramine (2-18-4480/22).....	10

1. STATISTILINE ÜLEVAADE

1. maist kuni 31. augustini 2019 tegi Riigikohtu tsiviilkolleegium põhistatud lahendi 26 tsiviilasjas, sealhulgas lahendas kolleegium kogu koosseisus kaks tsiviilasja. Eriarvamusi ei kirjutatud. Kolmes asjas andis kolmeliikmeline koosseis asja lahendada kogu koosseisule.

Materiaalõiguse osas käsitleti kuues asjas ühinguõigust, nende hulgas juhatuse liikme vastutust, otsuste vastuvõtmist ja vaidlustamist, samuti ettevõtte üleminekut. Kahes asjas analüüsis kolleegium töölepingu ülesütlemist. Perekonnaõiguses lahendati ülalpidamiskohustuse täitmise ja ühisvara jagamise küsimusi. Võlaõiguses käsitleti kahju hüvitamist, leppetrahvi, müügilepingu ja käsunduslepingu vaidluste lahendamist. Kinnisasjaõigust ja pärimisõigust puudutavaid lahendeid oli mõlemaid üks.

Menetlusõiguses selgitas kolleegium tõendite hindamist, tsiviilkohtumenetluse põhimõtteid, tsiviilkohtumenetlusteovõimet, hagi tagamise abinõude kohaldamist, menetluskulude kindlaksmääramist ja menetlusabi korda. Üks lahend käsitles võlgade ümberkujundamist ja üks lahend täitemenetlust. Lisaks analüüsiti valvearsti õigust esitada esialgse õiguskaitse rakendamise taotlus isiku paigutamiseks psühhiaatriaiglasse.

Järgneb ülevaade 1. maist kuni 31. augustini 2019 tsiviilasjades tehtud lahenditest, milles Riigikohus on andnud olulisemaid uudseid seisukohti õigusaktide tõlgendamisel või mis on olulised praktika ühtlustamise seisukohalt. Vaatamata sellele, et tegemist on Riigikohtu praktika ülevaatega, tuleb silmas pidada, et Riigikohus võtab õiguslikke seisukohti üksnes kohtulahendites. Ülevaates esitatu ei ole võrdsustatav Riigikohtu lahendites väljendatud seisukohtadega.

2. AKTUAALNE PRAKTIKA

2.1. MATERIAALÕIGUS

2.1.1. Töölepingu ülesütlemine ([2-17-9268/36](#))¹

Tsiviilkolleegiumi kogu koosseisu otsuses käsitleti töölepingu erakorralise ülesütlemise korda. Asja läbivaatamisel tekkisid kolmesel koosseisul erimeelsused töölepingu seaduse (TLS) § 95 ja § 105 lg 2 tõlgendamisel ja kohaldamisel koostoimes võlaõigusseaduse (VÕS) § 195 lg-ga 1 ja tsiviilseadustiku üldosa seaduse (TsÜS) §-ga 69 ja §-ga 70 ja seetõttu anti asi lahendada tsiviilkolleegiumi kogu koosseisule kohtupraktika ühtlustamiseks ja edasiarendamiseks.²

Kolleegium selgitas otsuses, et töölepingu lõppemiseks piisab tahte väljendamisest, kuna töölepingu ülesütlemise õigust teostatakse ühe poole tahteavaldusega, st tegemist on töösuhet lõpetava kujundusõigusega. Kolleegium on varem selgitanud, et töölepingu ülesütlemise avaldus, mida teine pool ei ole kätte saanud, ei ole kehtivaks muutunud ning sellisel juhul tuleb lugeda, et töölepingu ülesütlemise avaldust ei ole tehtud.³

Kehtivaks muutunud ülesütlemisavalduse puhul on teisel poolel TLS §-de 105 ja 106 järgi õigus vaidlustada ülesütlemine 30 kalendripäeva jooksul ülesütlemisavalduse saamisest. Kolleegium selgitas, et kui avaldust või hagi selle tähtaja jooksul ei esitata või esitamise tähtaega ei ennistata, on ülesütlemine TLS § 105 lg 2 kohaselt algusest peale kehtiv ja leping on lõppenud ülesütlemisavalduses märgitud tähtpäeval. Kui ülesütlemine vaidlustatakse ja töövaidlusorgan rahuldab avalduse või hagi, kohaldub TLS § 107. Sellisel juhul lõpetab töövaidlusorgan töölepingu TLS § 107 lg 2 alusel poole taotlusel alates ajast, kui see oleks lõppenud ülesütlemise kehtivuse korral.⁴ Kolleegium on varem TLS § 107 lg-t 2 tõlgendades selgitanud, et selle sätte järgi lõpetab kohus töölepingu kooskõlas TLS § 97 lg-tega 1 ja 2 ajast, kui see oleks lõppenud etteteatamistähtaja möödumisel.⁵

Kolleegium juhtis otsuses tähelepanu sellele, et töölepingu seaduses ei ole reguleeritud töölepingu lõppemise aega olukorras, kus ülesütlemise vaidlustamise avaldus või hagi jääb rahuldamata. Kolleegium selgitas, et sellisel juhul sõltub töölepingu lõppemise aeg ülesütlemisavalduse kättesaamise ja kehtivaks muutumise ajast. Töölepingu ülesütlemise avalduse kättesaamine ja jõustumine sõltub omakorda sellest, kas avalduse saaja on kohal- või eemalviibija. Seadusest ja Riigikohtu varasemast praktikast ei saa järeldada töösuhetes tehtavate avalduste kättetoimetamise eeldust töökohal. Kolleegium on korduvalt tunnustanud tööandja õigust teatada töötajale töölepingu lõpetamisest teate saatmisega töötaja viibimiskohta.⁶ Olukorras, kus ülesütlemisavaldus saadetakse eemalviibivale poolele nt kirjaga, saab avalduse lugeda TsÜS § 69 lg 1 esimese lause ja lg 2 teise lause järgi kättesaaduks ja kehtivaks ajast, mil see jõudis saaja elu- või asukohta ja tal oli mõistlik võimalus sellega tutvuda. Eeltoodule tuginedes rõhutas kolleegium, et töölepingu ülesütlemise avaldust ei tule teha ja teisele poolele kätte toimetada üksnes töökohal, vaid seda võib teha ka adressaadi muus viibimiskohas TsÜS §-s 69 sätestatu kohaselt.⁷

¹ RKTko 08.05.2019, [2-17-9268/36](#).

² RKTkm 20.02.2019, [2-17-9268/32](#).

³ RKTko 11.06.2014, [3-2-1-52-14](#), p 13; RKTko 09.04.2014, [3-2-1-21-14](#), p 11.

⁴ RKTko 08.05.2019, [2-17-9268/36](#), p-d 18.2–18.3.

⁵ RKTko 10.10.2012, [3-2-1-82-12](#), p 16.

⁶ RKTko 08.06.1999, [3-2-1-68-99](#); RKTko 19.12.2005, [3-2-1-156-05](#).

⁷ RKTko 08.05.2019, [2-17-9268/36](#), p 18.6.

2.1.2. Allutatud laen ([2-17-17217/37](#))⁸

Kolleegium selgitas otsuses, et seadusandja võiks kaaluda osanike ja aktsionäride antud laenusid käsitlevate erisätete lisamist pankrotiseadusesse.

Allutatud laenu on erialakirjanduses⁹ sisustatud kui laenu, mis tagastatakse laenuandjale juriidilisest isikust laenusaaja lõpetamisel pärast kõigi teiste võlausaldajate nõuete rahuldamist. Kui pooled on laenu allutamises siduvalt kokku leppinud, siis on sellel mõju ka pankrotimenetluses. Kolleegium märkis, et selline kokkulepe ei välista häälte andmist ja nõude tunnustamist pankrotimenetluses, kuid kokkuleppega allutatud nõue tuleks rahuldada viimases järjekorras, pärast kõigi ülejäänud nõuete rahuldamist. Kuigi pankrotiseaduse (PankrS) § 153 lg 1 ei sisalda vastavat rahuldamisjärku, on kohtupraktikas tunnustatud võimalust arvata selline nõue viimasesse järku pärast kõiki teisi tunnustatud nõudeid (vt RKTko 17.01.2001 [3-2-1-114-00](#), milles seda võimalust on tunnustatud Eesti Maapanga pankrotimenetluses olukorras, kus samuti puudus norm allutatud laenu nõude rahuldamisjärgu kohta).¹⁰

Eesti õigus ei sisalda erisätteid selliste laenude tagastamise kohta pankrotimenetluses, mille on tavalisele (mitte eriliigilisele nagu krediidasutus, kindlustusandja vmt) äriühingule andnud tema osanikud või aktsionärid. Näiteks näeb krediidasutuste seaduse (KAS) § 131 lg 1 ette nõuete rahuldamisjärkude erisused krediidasutuse pankrotimenetluses ja viidatud sätte kohaselt rahuldatakse võlausaldajate nõuded pärast pankrotimenetlusega seotud väljamakseid kokku seitsmes järkus. Neist viimasesse järku (KAS § 131 lg 1 p 6) kuuluvad sealjuures allutatud laenud, mis ei ole arvatud Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruse (EL) nr 575/2013 artiklites 26-88 nimetatud omavahendite koosseisu.¹¹

Kolleegium leidis, et krediidasutuste seaduse sätteid ei ole tavalistele äriühingutele võimalik kohaldada analoogia alusel, sest TsÜS § 4 kohaselt on õigussuhet reguleeriva sätte puudumisel võimalik kohaldada lähedast õigussuhet reguleerivat sätet vaid siis, kui õigussuhte reguleerimata jätmine ei vasta seaduse mõttele ega eesmärgile. Seadusandja on osanike ja aktsionäride laenude kohta erireeglite sätestamist kaalunud ja sellest loobunud.¹² Seega kohaldatakse kehtiva õiguse kohaselt osanike või aktsionäride antud laenudele samu sätteid, mis nende isikute laenudele, kes ei ole äriühinguga osaluse kaudu seotud.¹³

Kolleegium märkis, et seadusandja võiks kaaluda selliste reeglite lisamist Eesti pankrotiõigusesse, kuna põhjendatud ei pruugi olla olukord, kus pankrotimenetluses omandavad äriühingule antud laenude kaudu pankrotimenetluse üle kontrolli võlgniku osanikud või aktsionärid. Osanike ja aktsionäride laenude õiguslikku staatust reguleerivad erisätted peaksid tagama selle, et sõltumata aktsionäri või osaniku investeringule antud õiguslikust kvalifikatsioonist rahuldatakse eelnimetatud isikute nõuded seaduses sätestatud tingimuste täidetuse korral pärast kõigi teiste võlausaldajate nõuete rahuldamist.¹⁴

⁸ RKTko 05.06.2019, [2-17-17217/37](#).

⁹ A. Vutt. Allutatud laenud ja nende kajastamine finantsaruannetes. Maksumaksja 2008, nr 3, lk 15; Ühinguõiguse revisjoni analüüs-kontseptsioon, lk 750, https://www.just.ee/sites/www.just.ee/files/uhinguoiguse_revisjoni_analuus-kontseptsioon.pdf

¹⁰ RKTko 05.06.2019, [2-17-17217/37](#), p 22.

¹¹ Samas, p 23.

¹² Äriseadustiku muutmise seaduse eelnõu 733 SE.

¹³ RKTko 05.06.2019, [2-17-17217/37](#), p 24.

¹⁴ Samas, p 25. Äriühingu osanike ja aktsionäride antud laenusid käsitlevad erisätted on olemas mitmete teiste riikide õiguses (sh Saksamaal ja Rootsis).

2.1.3. Kaaspärija ostueesõiguse teostamine ([2-17-4276/69](#))¹⁵

Kolleegium käsitles otsuses esmalt pärandvara ühisuse osa võõrandamisel lepingu eset ning kaaspärijate ja osa omandaja vahelisi õigussuhteid, seejärel kaaspärija ostueesõiguse teostamise korda, olemust ja ostueesõigusele kohalduvat regulatsiooni. Kolmandaks õigussuhteid kaaspärija ostueesõiguse teostamisel ja ostueesõiguse teostamisega kaasnevaid õiguslikke tagajärgi.

Kõigepealt selgitas kolleegium taaskord, et pärandvara kujutab endast vara ja sellega seotud õiguste ja kohustuste kogumit, mistõttu ei tähenda kaaspärijale pärandvara ühisuse osa kuulumine seda, et talle kuuluks ka vastav mõtteline osa pärandvara hulka kuuluvatest üksikutest esemetest.¹⁶ Pärandvara ühisuse valitsemisele kohalduvad kaasomandi sätted. Iga kaaspärija võib iseseisvalt endale kuuluvat mõttelist osa pärandvara ühisusest käsutada pärimisseaduse (PärS) § 148 lg 1 kohaselt. Pärandvara ühisuse mõttelise osa võõrandamisel ei ole lepingu esemeks mitte konkreetseid pärandvarasse kuuluvad esemed, vaid mõtteline osa pärandvara ühisusest, isegi kui lepingus on konkreetseid pärandvarasse kuuluvaid esemeid mainitud.¹⁷

Pärandvara ühisuse osa omandaja saab alates talle pärandvara ühisuse mõttelise osa üleminekust osa võõrandanud kaaspärija varalised õigused ja kohustused PärS § 148 lg 2 mõttes, eelkõige õiguse nõuda seda osa pärandvarast, mille pärandvara jagamisel oleks saanud talle osa võõrandanud kaaspärija. Pärija staatus ja sellest tulenevad isiklikud õigused ja kohustused on pärija isikuga lahutamatult seotud ning need osa omandajale üle ei lähe. Millised konkreetseid pärandvaras olevad esemed saab endale iga pärandvara ühisuse mõttelise osa omaja, selgub alles pärandvara jagamisel.¹⁸

Kui üks kaaspärijatest võõrandab kolmandale isikule mõttelise osa pärandvara ühisusest, tekib ülejäänud kaaspärijatel PärS § 149 lg 1 kohaselt ostueesõigus. Kui kaaspärijaid on mitu, kuulub ostueesõigus neile ühiselt. Ostueesõiguse teostamisel PärS § 149 lg 1 mõttes saab ostueesõigust teostanud kaaspärija endale pärandvara ühisuse mõttelise osa ning sellega seotud õigused ja kohustused alates ajast, mil mõtteline osa on talle üle läinud. Alates sellest ei saa osa algne omandaja enam mõttelisest osast tulenevaid õigusi teostada, kuid seejuures vabaneb ta ka osa omandamisega kaasnenud kohustuste täitmisest (PärS § 149 lg 4).¹⁹

Kolleegium selgitas, et kuigi pärimisseadus ei täpsusta, milline toime on kaaspärija ostueesõigusel, tuleneb ostueesõigus seadusest ja seega on sellel VÕS § 244 lg 6 mõttes asjaõiguslik toime. Kuna ostueesõiguse objekt on pärandvara ühisuse mõtteline osa, ei kohaldu kinnisasjade ostueesõiguse regulatsioon, muu hulgas asjaõigusseaduse (AÕS) § 257 lg 3. Kaaspärija ostueesõiguse teostamisega kaasneb VÕS § 244 lg 6 kohaselt pärandvara ühisuse mõttelise osa käsutustehingu tühisus, kui see kahjustab või piirab ostueesõiguse teostamist.²⁰ Kuna kaaspärija ostueesõiguse teostamisega kaasneb pärandvara ühisuse mõttelise osa üleandmise käsutustehingu tühisus, siis kuulub pärandvara ühisuse osa endiselt osa võõrandanud kaaspärijale ning pärandvara ühisuse osa omandaja kohta tehtud kanded muutuvad valeks. Kaaspärija nõuded kinnistusraamatu kannete parandamiseks saavad põhineda kaaspärija ostueesõiguse teostamisega kaasnevatel õigussuhetel.²¹

¹⁵ RKTko 05.06.2019, [2-17-4276/69](#).

¹⁶ Samas, p 13. Vt ka RKTkm 04.12.2018, [2-17-18529/24](#), p 16.

¹⁷ RKTko 05.06.2019, [2-17-4276/69](#), p-d 14–15.

¹⁸ Samas, p-d 16–17.

¹⁹ Samas, p-d 19 ja 22.

²⁰ Samas, p-d 24 ja 26.

²¹ Samas, p-d 26–27.

Tühiseks aga ei muutu VÕS § 244 lg 1 kohaselt pärandvara ühisuse osa müügileping. Ostueesõigust teostanud kaaspärijal ei teki õigussuhet mitte pärandvara ühisuse osa omandajaga, vaid osa võõrandanud kaaspärija ehk müüjaga.²² Osa omandaja saab osa müünud kaaspärijalt nõuda pärandvara ühisuse osa müügihinna tagasi nende vahelise müügilepingu alusel. Ostueesõigust teostanud kaaspärija saab nõuda osa müünud kaaspärijalt nende vahelise müügilepingu täitmist ja pärandvara ühisuse osa omandamiseks vajaliku käsutustehingu sõlmimiseks tahteavalduse tegemist.²³

Kolleegium lisas, et mõistlik on ühes menetluses lahendada lisaks kaaspärija ostueesõiguse teostamise tagajärjel pärandvara ühisuse mõttelise osa üleandmise nõudele ka kannete parandamise nõuded. Silmas tuleb aga pidada, et ostueesõigust teostanud kaaspärija kande parandamise nõuded eeldavad, et ostueesõigust teostanud kaaspärijale on ühisuse osa käsutustehinguga üle antud.²⁴

Algsete pärandvara ühisuse osa omandajate ja ostueesõigust teostanud kaaspärija vahel ei ole otseselt õigussuhet, mis annaks aluse osanike nimekirja, hooneühistu liikmete nimekirja ja sõiduautoga seotud kannete muutmiseks ja TsÜS § 68 lg 5 alusel tahteavalduse asendamiseks. Ostueesõigust teostanud kaaspärijal on sõltumata andmete õiguslikust tähendusest siiski õigustatud huvi nõuda kannete parandamist ja enda registris kajastamist. Kaaspärija ostueesõiguse teostamisega seotud kande parandamise nõudele saavad anda aluse sõltuvalt asjaoludest kas lepinguvälised võlasuhted või hea usu põhimõte.²⁵

2.1.4. Leppetrahvi kättetoimetamine ([2-17-117146/31](#))²⁶

Tsiviilkolleegium leidis kogu koosseisu otsuses, et leppetrahviteate jätmine sõiduki esiklaasi kojamehe vahele on mõistlik viis sellise trahviteate edastamiseks. Trahviteate kojamehe vahele jätmist ei saa kolleegiumi hinnangul mõistlikuks pidada vaid erandlikel puhkudel, näiteks orkaani või muu looduskatastroofi esinemisel.

TsÜS § 70 sätestab, et kui lepingupool edastab teisele poolele tahteavalduse, milles teatab, et teine pool on oma lepingulist kohustust rikkunud, ja tahteavalduse edastamisel esineb viivitus või tahteavaldus läheb edastamisel kaotsi, loetakse tahteavaldus kättesaaduks ajal, mil see tavaliste asjaolude korral oleks kätte saadud, kui tahteavalduse edastanud lepingupool tõendab, et ta on tahteavalduse väljendanud ja valinud selle edastamiseks mõistliku viisi.

Selleks, et lepingut rikkunud isik kannaks TsÜS § 70 järgi tahteavalduse kättesaamisega seotud riski, peab tahteavalduse tegija tõendama, et ta on tahteavalduse väljendanud ning valinud selle edastamiseks mõistliku viisi. Kolleegiumi arvates võib parkimisteenuse osutamisel leppetrahvinõude panemist sõiduki esiklaasile kojamehe vahele pidada tahteavalduse edastamise mõistlikuks viisiks TsÜS § 70 mõttes. Selle sätte mõtte kohaselt tuleb tahteavaldus lugeda kättesaaduks juhul, kui selle edastamiseks on kasutatud mõistlikku viisi, arvestades tavaliste asjaoludega. Kui esinevad erandlikud asjaolud (nt orkaan, muu looduskatastroof vms), siis võib tavapäraselt mõistlik tahteavalduse edastamise viis osutada ebamõistlikuks. Kolleegiumi hinnangul ei muuda tahteavalduse edastamise viisi ebamõistlikuks iseenesest asjaolu, et parkimisteenuse osutajale oli teada sõiduki vastutava kasutaja isik ja tema kontaktandmed.²⁷

²² Samas, p 29.

²³ Samas, p 30.

²⁴ Samas, p 34.

²⁵ Samas, p 41. Vt ka RKTko 01.06.2016, [3-2-1-34-16](#), p-d 26–27; RKTko 19.04.2011, [3-2-1-12-11](#), p-d 29–32.

²⁶ RKTko 05.06.2019, [2-17-117146/31](#).

²⁷ Samas, p-d 12 ja 13.

2.1.5. Ettevõtte üleminek ([2-18-2908/47](#))²⁸

Tsiviilkolleegium selgitas otsuses ettevõtte ülemineku regulatsiooni eesmärgi ja viitas ettevõtte ülemineku mõiste sisustamisel Euroopa Kohtu praktikale.

Kolleegium märkis, et ettevõtte ülemineku regulatsiooni eesmärgiks on ettevõttena käsitatava õiguste ja kohustuste kogumi üleandmise lihtsuse tagamine. Samuti on eesmärgiks võlausaldajate kaitsmine olukorras, kus ettevõtja võõrandab vähesoodsatel või kahjulikel tingimustel ulatusliku osa ettevõttesse kuuluvatest õigustest, tekitades seeläbi suutmatuse täita ettevõttesse kuuluvaid kohustusi.²⁹

Ettevõtte ülemineku mõiste sisustamisel on kolleegium osutanud Euroopa Liidu Nõukogu 12. märtsi 2001. a direktiivile 2001/23/EÜ "Äriühingute, ettevõtete või äriühingute või ettevõtete osade üleminekul töötajate õigusi kaitsvate liikmesriikide seaduste ühtlustamise kohta". Direktiivi art 1 mõttes on üleminekuga tegemist juhul, kui üle läheb identiteedi säilitav majandusüksus, mis tähendab ressursside organiseeritud koondamist, mille eesmärk on majandustegevus põhi- või kõrvaltegevusena. Euroopa Kohus on selgitanud, et direktiivi 2001/23/EÜ kohaldamiseks tuleb tuvastada, kas üleminek puudutab majandusüksust, mis säilitab pärast tööandja vahetumist oma identiteedi. Selleks, et tuvastada, kas majandusüksus on säilitanud oma identiteedi, tuleb arvestada kõiki kõnealust toimingut iseloomustavaid faktilisi asjaolusid, sh eelkõige ettevõtja või ettevõtte tüüpi, seda, kas materiaalne vara, st ehitised ja vallasvara on üle läinud või mitte, immateriaalse vara väärtust ülemineku ajal, kas uus tööandja võttis üle suurema osa töötajaid või mitte, kas toimus klientide üleminek või mitte, samuti enne ja pärast üleminekut tehtud tegevuse sarnasust ning seda, kas tegevus oli vahepeal peatatud ja kui, siis kui kaua. Siiski on need tingimused vaid kohustusliku tervikliku hindamise üksikud elemendid ning seega ei saa neid hinnata eraldi.³⁰ Selleks, et direktiiv kohalduks, peab üleminek puudutama stabiilset majandusüksust, mille tegevus ei piirdu vaid ühe kindla lepingu täitmisega. Üksus tähendab seega inimeste ja vara organiseeritud kogumit, mis võimaldab viia ellu konkreetse eesmärgiga majandustegevust.³¹

Kolleegium märkis, et kuigi direktiiv ja viidatud Euroopa Kohtu praktika käsitlevad ettevõtte üleminekut eelkõige töötajate õiguste kaitsmise aspektist lähtudes, on seal esitatud ettevõtte üleminekut iseloomustavate elementide kontrollimine asjakohane kõikides ettevõtte üleminekut puudutavates kohtuasjades. Kolleegium rõhutas, et ettevõtte ülemineku jaatamiseks ei pea korraga olemas olema kõik eespool väljatoodud elemendid.³²

2.1.6. Vandeadvokaadi hoolsuskohustus ([2-13-6457/143](#))³³

Kolleegium selgitas otsuses vandeadvokaadi hoolsuskohustuse sisu ja kahju hüvitamise eelduseid ebakvaliteetse esindamise korral.

Advokatuuriseaduse (AdvS) § 44 lg 1 p 1 kohaselt on advokaat kohustatud kasutama kliendi huvides kõiki seadusega kooskõlas olevaid vahendeid ja viise, säilitades kutseau ja väärikuse. Kolleegium märkis, et vandeadvokaadi hoolsuskohustuse sisustamisel tuleb lähtuda nii

²⁸ RKTko 12.06.2019, [2-18-2908/47](#).

²⁹ Samas, p 11.1. Vt ka Võlaõigusseadus I, kommenteeritud väljaanne, Tallinn 2016, § 180 komm 4.1; RKTko 05.05.2004, [3-2-1-54-04](#), p 16.

³⁰ Euroopa Kohtu 20. jaanuari 2011. a otsus kohtuasjas nr C-463/09 CLECE SA vs. María Socorro Martín Valor ja Ayuntamiento de Cobisa, p-d 33 ja 34 ja seal viidatud kohtupraktika.

³¹ Euroopa Kohtu 29. juuli 2010. a otsus kohtuasjas nr C-151/09 Federación de Servicios Públicos de la UGT (UGT-FSP) vs. Ayuntamiento de La Línea de la Concepción, María del Rosario Vecino Uribe, Ministerio Fiscal, p 26.

³² RKTko 12.06.2019, [2-18-2908/47](#), p 13.

³³ RKTko 14.06.2019, [2-13-6457/143](#).

VÕS § 620 lg 2 esimesest kui ka teisest lausest. VÕS § 620 lg-st 2 ja AdvS § 44 lg 1 p-st 1 tulenevalt on õigusteenust osutava vandeadvokaadi esmane kohustus anda kliendi soovile õiguslik hinnang ning kliendi huvide eest seista. Kui esindaja leiab, et kliendi huvides on mõne õiguskaitsevahendi kasutamine, siis lähtuvalt üldiselt tunnustatud kutseoskustest tuleb vandeadvokaadil nõuete esitamisel lähtuda seaduses sätestatud eeldustest. Vandeadvokaat ei saa isiku ebakvaliteetset esindamist põhjendada üksnes sellega, et klient oli oma seisukohtades veendunud ning jäi oma seisukohtade juurde. Ka advokaadi ja kliendi suhetes antud juhistele kohaldub VÕS § 621.³⁴

Kolleegium lisas, et esindaja vastu esitatud kahju hüvitamise nõude menetlemisel on kohtul võimalik hinnata esindaja töö nõuetele vastavust sõltumata sellest, et kaebemenetluses oleks kõrgema astme kohus võinud otsuse tühistada. Õigusteenus peab olema VÕS § 620 lg 2 nõuetele vastav ka ühe kohtuastme menetluse piirides. Kõik asjaolud ja tõendid, mille esitamine on võimalik maakohtus, tuleb esitada maakohtus. Vaatamata edasikaebamise võimalusele peab vandeadvokaat tegema endast kõik mõistlikult võimaliku, et juba maakohtus oleks kõik hagi rahuldamiseks vajalikud asjaolud ja tõendid esitatud.³⁵

Kolleegium leidis, et põhimõtteliselt võiks VÕS § 127 lg-te 1 ja 2 alusel hüvitamisele kuuluda kahju, mida klient kandis seetõttu, et ta vandeadvokaadi tegevuse tagajärjel jäi ilma võimalusest esitada nõuded oma lepingupartneri vastu. Tulenevalt VÕS § 127 lg-st 4 saab sellise nõude rahuldada aga üksnes juhul, kui klient tõendab, et kohase hoolsusega tegutsedes oleks vastav hagi rahuldatud.³⁶ Samuti on kolleegiumi hinnangul põhimõtteliselt VÕS § 127 lg-te 1 ja 2 järgi hüvitatavad vastaspoole menetluskulud. Menetluskulude hüvitatavus sõltub sellest, milline on konkreetselt advokaadile etteheidetav rikkumine ning kuidas see on põhjuslikus seoses menetluskulude kandmisega VÕS § 127 lg 4 järgi. Eelkõige võib advokaat vastutada vastaspoole menetluskulude kandmise eest siis, kui advokaadi hooletuse tõttu lõppes kohtuvaidlus kaotusega, kuid hoolsa tegutsemise korral oleks lõpptulemus kliendi jaoks olnud positiivne, st hagi oleks vähemalt osaliselt rahuldatud. See tähendab, et advokaadi vastu esitatud nõude rahuldamiseks tuleb kliendil tõendada, et kohase hoolsusega tegutsedes oleks vastav hagi rahuldatud.³⁷

Teisalt võivad vastaspoole menetluskulud kuuluda hüvitamisele ka juhul, kui advokaadi kohase hoolsusega tegutsemise korral ei oleks klient üldse kohtusse pöördunud. Näiteks, kui advokaat rikkus oma kohustusi sellega, et sai aru või pidi aru saama (VÕS § 15 lg 4, VÕS § 620 lg 2), et kliendi soovitud tulemust ei olegi võimalik saavutada, ning seda kliendile ei selgitanud. Sarnaselt vastaspoole menetluskuludele, võimaldavad VÕS § 127 lg-d 1 ja 2 hüvitada ka kliendile menetluskulude sissenõudmise tõttu tekkinud täitemenetluse kulud. Samuti on sellised täitemenetluse kulud hõlmatud rikutud lepingulise kohustuse kaitse-eesmärgiga (VÕS § 127 lg 2) ja võivad olla põhjuslikus seoses advokaadi hoolsuskohustuse rikkumisega (VÕS § 127 lg 4).³⁸

³⁴ Samas, p-d 26–28.

³⁵ Samas, p 30.

³⁶ Samas, p 18.

³⁷ Samas, p 19.

³⁸ Samas, p-d 20–21.

2.2. MENETLUSÕIGUS

2.2.1. Isiku paigutamine kinnisesse asutusse ([2-19-548/33](#))³⁹

Kolleegium selgitas määruses, et esialgse õiguskaitse rakendamise taotluse võib esitada ka haigla valvearst.

Psühhiaatrilise abi seaduse (PsAS) § 13 lg-st 1 tuleneb, et haigla nimel võib esialgse õiguskaitse rakendamise taotluse esitada kas haigla pea- või ülemarst või nende äraolekul haigla valvearst. Seega näeb seadus sõnaselgelt ette võimaluse, et taotluse võib esitada ka valvearst. Kolleegium märkis, et haigla ei pea kohtule tõendama pea- või ülemarsti äraolekut ning äraoleku kestust taotluse esitamise ajal. Kolleegium lisas, et ravile saadetud isiku põhiõiguste kaitse huvides on see, et kohus annaks võimalikult kiiresti hinnangu isiku paigutamise õiguspärasusele. Seetõttu ei ole taotluse esitamisega viivitamine põhjendatud, isegi kui 48 tunni pärast saaks taotluse valvearsti asemel esitada pea- või ülemarst.⁴⁰

2.2.2. Riiklikule pensionile sissenõude pööramine ([2-18-4480/22](#))⁴¹

Kolleegium leidis lahendis, et täitemenetluse seadustiku (TMS) § 132 lg 1² kehtib ka riiklikule pensionile sissenõude pööramisel. Varem on kolleegium leidnud, et TMS § 132 lg-t 1² saab kohaldada töövõimetoetusele sissenõuet pöörates.⁴²

TMS § 132 lg 1 sätestab üldreegli, mille kohaselt riiklikule pensionile võib sissenõude pöörata riikliku pensionikindlustuse seaduse § 47 lg-s 3 toodud ulatuses üksnes juhul, kui isiku ülejäänud sissetulekud vastavad TMS § 132 lg-s 1 sätestatud alammäärale.⁴³ Kolleegium leidis, et erandlikel juhtudel võib ka riiklikule pensionile sissenõude pöörata TMS § 132 lg-s 1² sätestatud ulatuses. Kuni 10. juunini 2018 kehtinud TMS § 132 lg 1² redaktsiooni esimene lause sätestas, et kui sissenõude pööramine võlgniku muule varale ei ole viinud või eeldatavalt ei vii nõude täielikule rahuldamisele, võib arestida kuni 20% TMS § 132 lg-s 1 nimetatud sissetulekust. Teise lause kohaselt sissetulekut ei arestita, kui see jääb alla kehtestatud toimetulekupiiri. Kolleegiumi hinnangul võib olla õiglane sissenõude pööramine väikesele osale pensionist, kui riiklikku pensioni saavalt isikult ei ole muu vara puudumisel võimalik pikema aja vältel sissenõudja nõude rahuldamiseks makseid saada.⁴⁴

Kolleegium selgitas, et TMS § 132 lg 1² kohaldamise esmane eeldus on see, et võlgnikul ei ole muud vara või olemasolev vara on mitteaarestitav või see on niivõrd vähese väärtusega, et selle arvel ei ole õnnestunud sissenõudja nõuet rahuldada, või eelduslikult ei õnnestu nõuet rahuldada muul põhjusel. Selle eelduse täitmiseks peab kohtutäitur üldjuhul olema teinud mõistlikud pingutused võlgniku muu vara leidmiseks ja arestimiseks, mh on võimalik võlgnikult nõuda vara kohta teabe ja vara nimekirja esitamist (vt TMS § 59 jj). Täitemenetluse ebaõnnestunuks lugemine sõltub konkreetsest täitemenetlusest ja üldise kriteeriumina ajalise piiri kohta tuleks lähtuda mõistlikust ajast.⁴⁵

Teiseks nägi TMS § 132 lg 1² enne 10. juunit 2018 kehtinud redaktsioon ette, et arestida võib kuni 20% TMS § 132 lg-s 1 nimetatud sissetulekust. Kolleegiumi seisukoha järgi tähendab „kuni 20%“ kohtutäiturile kohustust kontrollida ja põhjendada, millises ulatuses ja miks just

³⁹ RKTkm 15.05.2019, [2-19-548/33](#).

⁴⁰ RKTkm 15.05.2019, [2-19-548/33](#), p-d 14–15.

⁴¹ RKTkm 05.06.2019, [2-18-4480/22](#).

⁴² RKTkm 20.03.2019, [2-18-4482/25](#), p 18.3.

⁴³ Vt ka RKTkm 07.06.2007, [3-2-1-68-07](#), p 13.

⁴⁴ RKTkm 05.06.2019, [2-18-4480/22](#), p 17.

⁴⁵ Samas, p 18.

sellises ulatuses 20% piires sissenõude pööramist kohaldatakse. Seega tuleb arestimise õiglust kontrollida ja arvestada iga konkreetse võlgniku majandusliku seisundiga, samuti sissenõudja õigustatud huvidega. Hinnata tuleks mh seda, kas pensioni TMS § 132 lg 1² järgses maksimaalses määras arestimisel on tagatud võlgniku toimetulek minimaalselt vajalikus määras (kulutused eluasemele, toidule, riietele, ravimitele, transpordile jms).⁴⁶

Vastuseks kaebuse väitele, et TMS § 132 lg 1² esimene lause 9. jaanuarist 2018 kuni 10. juunini 2018 kehtinud redaktsioonis oli vastuolus põhiseadusega, märkis kolleegium järgmist. TMS § 132 lg-s 1² sisalduv õigus arestida osa riiklikust pensionist ei riiva põhiseaduses sätestatud põhiõigusi, eelkõige omandipõhiõigust ebaproportsionaalselt. Kohtutäituri otsuse peale, mis on tehtud TMS § 132 lg 1² alusel, on menetlusosalisel TMS § 217 lg 1 järgi õigus esitada kaebus kõigepealt kohtutäiturile endale ja seejärel TMS § 218 lg 1 esimese lause järgi maakohtule. Maakohtu lahendi peale on seadusega tagatud osal juhtudel kahekordne, osal juhtudel ühekordne kaebeõigus. Seega on kohtutel võimalik iga juhtumi kõiki asjaolusid arvestades ja kaaludes teha põhjendatud lahend selle kohta, kas riikliku pensioni arestimine on TMS § 132 lg 1² erandlikel asjaoludel lubatud ja kui on, siis millises ulatuses 20% piires. Seega võimaldab TMS § 132 lg 1² teha iseenesest ka otsuse, et riiklikule pensionile sissenõude pööramine ei ole lg 1² alusel üldse lubatud, st vältida omandipõhiõiguse riivet selle sätte alusel täielikult.⁴⁷

⁴⁶ Samas, p-d 18.2 ja 19.3.

⁴⁷ Samas, p 20.